

อีกา : อีกบทหนึ่งของบันทึกทางการเมืองร่วมสมัย
มุมมองจากรวมเรื่องสั้น “อีกา” ของจารุพัฒน์ เพชรราเวช
E-Ka: Another chapter of contemporary political records
Aspects from “E-Ka”, the book of short stories written by Charuphat Petcharavej

ชมพูนุท เมฆเมืองทอง¹ วิมล เขตตะ²
Chompunut Mekmueangthong¹ Wimol Khetta²

บทคัดย่อ

อีกา รวมเรื่องสั้นคัดสรร ของจารุพัฒน์ เพชรราเวช ๑ ใน ๑๗ เล่ม Long List ซีไรต์ ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐ เป็นเรื่องสั้นที่ถือกำเนิดขึ้นภายใต้บริบททางการเมืองร่วมสมัย ในยุคที่คนไทยแยกสีแบ่งฝ่ายและมีทัศนคติที่แตกต่างกันสุดขีด และจากกระแสความขัดแย้งทางการเมืองนี้ จารุพัฒน์ เพชรราเวช ได้ใช้ภาพวิถีที่เขาดำรงอยู่มาเป็นตัวดำเนินเรื่องแล้วซ่อนอำพรางความเป็นการเมืองไว้อย่างแนบคาย รวมเรื่องสั้นอีกาจึงเป็นมากกว่าความเป็นวรรณกรรม หากแต่ยังเป็นบันทึกทางการเมืองร่วมสมัยอีกด้วย

Abstract

E-Ka (crow) is one of the 17 books winning the long lists S.E.A. Writes 2017, written by Charuphat Petcharavej. It is a short story under contemporary political contexts in the era of political crisis. Due to the political conflict, Charuphat Petcharavej used his own ways of living for story background settings and conveyed political thoughts within the story. The book of short stories, E-Ka, are not only normal literature, but also records of contemporary politics.

“อีกา” หนังสือรวมเรื่องสั้นคัดสรรจำนวน ๘ เรื่อง ของนักเขียนหนุ่มสายเลือดอีสาน จารุพัฒน์ เพชรราเวช จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์กาะเยียสำนักพิมพ์ บรรณาธิการโดยบรรจง บุรินประโคน ผลงานเข้ารอบ ๑ ใน ๑๗ เล่ม Long List ซีไรต์ ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐ เรื่องสั้นทั้ง ๘ เรื่อง มีฉากหลังเป็นหมู่บ้านชายขอบที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง แถวแก่งอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุบลราชธานี มีนามเรียกขานปรากฏในแผนที่โลกว่า บ้านดงบัง โดยเล่าเรื่องผ่านมุมมองของตัวละครที่หลากหลาย ประสานกับเทคนิคการเล่าเรื่องในรูปแบบผู้สังเกตการณ์ ตามที่ผู้เขียนได้รู้เห็นและรับฟังมาตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งตำนานปรัมปรา นิทานพื้นบ้าน และวิถีของผู้คนที่ผู้เขียนประสบอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน แล้วนำมาเล่าในท่วงทำนองเฉพาะตัวให้สังคมได้รับรู้เป็นเรื่องราวของคนเล็ก ๆ ที่ถูกสังคมนี้หลงลืม หรือไม่เคยมองเห็น อย่างที่ ผาสุกศรีร้องชัย เรียกว่า “ส่วนที่ถูกนับเพื่อที่จะไม่นับรวมให้เป็นส่วน” แต่ความโดดเด่นของรวมเรื่องสั้นคัดสรรชุดนี้ ไม่เพียงแต่เป็นงานนำเสนอภาพทางสังคมพื้นถิ่นเท่านั้น ผู้เขียนยังได้ใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายซ่อนอำพรางความเป็นการเมืองไว้ด้วย เรื่องสั้นทั้ง ๘ เรื่อง คือ

อีกา เรื่องสั้นชื่อเดียวกับหนังสือ ผู้เขียนได้เล่าเรื่องผ่านมุมมองของ “นางสอน” โดยมีฉากหลังเป็นหมู่บ้านริมแม่น้ำที่แร้นแค้น ผู้คนอดอยากเพราะภาวะของความแห้งแล้งและถูกซ้ำเติมด้วยเหล่าอีกาที่เข้ามาขโมยข้าวปลาอาหารอยู่เนือง ๆ ในช่วงท้ายของเรื่อง ผู้เขียนมีการประสานการเล่าเรื่องในรูปแบบของความเหนือจริงไว้ด้วย เพื่อสื่อถึงนัยยะบางอย่าง ที่ต้องการนำเสนอต่อสังคม

ป่าแดง เป็นเรื่องสั้นที่มีขนาดยาวที่สุดในจำนวน ๘ เรื่อง ผู้เขียนได้เล่าเรื่องผ่านมุมมองของสิน และครอบครัว ตัวละครที่เป็นแรงงานย้ายถิ่นข้ามแดนที่เดินทางมาจากที่อื่น เข้ามารับจ้าง ต่อสู้ดิ้นรนจนมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เพียงแต่ที่ดินนั้นเป็นที่ดินที่เขาไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการถือครอง ซึ่งสุดท้ายได้นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ จนนำไปสู่บทสรุปที่เขาและครอบครัวต้องออกเดินทางย้ายถิ่นข้ามแดนอีกครั้ง ในเรื่องนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอภาพ ของความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า และการบุกรุกป่าของกลุ่มนายทุน และการต่อสู้ดิ้นรนของคนตัวเล็ก ๆ ในสังคม ที่ไม่มีความรู้ ชาติที่พึงพิงไร้ที่ยืน ไร้ตัวตน ซึ่งเป็นเรื่องราวที่พบเห็นอยู่ทั่วไปในสังคมอีสาน

ความตายของนางเฮือง เรื่องราวประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านดงบัง ที่เล่าผ่านมุมมองของครอบครัวนางเฮือง ตระกูลแรก ๆ ที่ข้ามโขงเข้ามาสร้างบ้านแปลงเมืองในบริเวณบ้านดงบังนี้ แก่นของเรื่อง คือการให้ภาพความเป็นมาของหมู่บ้านตั้งแต่แรก

ตั้งจนปัจจุบัน ความโดดเด่นของเรื่องนี้ คือการที่ผู้เขียนได้นำเอาความเชื่อ และตำนานปรัมปราผูกเข้าด้วยกัน แล้วนำเสนอในรูปแบบเรื่องราวความเร้นลับของหมู่บ้านโดยมีชะตากรรมของครอบครัววางเรื่องเป็นแกนกลาง

ผู้บุกรุก เรื่องราวของบุญจงชายหนุ่มผู้หาเช้ากินค่ำ ที่พยายามไปทวงปิ่นแก้ว เครื่องมือหากินเพื่อยังชีพของเขาจากครุหมาน แต่สุดท้ายสิ่งที่เขาได้รับคือความตายที่หยิบยื่นให้โดยคนที่เอาของ ๆ เขาไป และจากปลายกระบอกปืนที่เป็นของเขาเอง เรื่องนี้สะท้อนมุมมองด้านโมธรรมสำนึก ระหว่างชายผู้หาเช้ากินค่ำ คนที่ไม่เกียรติในสังคม กับคนที่มิรู้ฐานะทางสังคมที่ผู้คนยกย่อง เช่นครุหมาน บุญจง ได้บุกรุกบ้านของครุหมานเพื่อเข้าไปทวงของ ๆ เขาเอง แต่ถูกครุหมานปล่อยหมากัก บุญจงได้ปลั่งมือฆ่าหมาของครุหมานตาย ซึ่งเป็นหมาพันธุ์ เขาเสียใจต่อการกระทำของเขา และคิดว่าเขาจะต้องหาเงินมาชดใช้ครุหมานให้ได้ แต่ในระหว่างที่เขาจะเดินออกจากบ้านของครุหมาน เขากลับถูกครุหมานใช้ปืนที่ยืมจากเขายิงตายในข้อหาผู้บุกรุก

ท่าก้อม เป็นเรื่องราวความขัดแย้งของผู้คนในชุมชน จากกรณีที่น่างใจที่ถูกผีปอบเข้าสิง และนำมาสู่ข้อถกเถียงกันว่า หมอธรรมคนไหนจะเป็นผู้รักษา ระหว่างบัวผัน เจ้าของร้านชำ น้องสาวของพ่อใหญ่ห้วน หมอธรรมที่ถูกไทบ้านกลุ่มหนึ่งขับไล่ให้ไปอยู่นอกโคกไกล กับหมอธรรมตระกูลเก่าแก่ ที่นำโดยบักโผน และจำคำหล้า ทหารเก่าผู้เป็นญาติ สุดท้ายชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เลือกบัวผันให้มาเป็นผู้รักษาวางเจียว ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กับบักโผนและฝ่ายสนับสนุนเป็นอย่างมาก จนนำมาซึ่งความขัดแย้งและจบลงด้วยการใช้กำลังเข้าทำกันที่สุดในที่สุด

พรานชรักกับปืนพกสั้น เป็นอีกเรื่องของผู้เขียนได้นำเสนอภาพความขัดแย้ง โดยในเรื่องนี้ เป็นความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างพ่อใหญ่เชียงสา ผู้อาสาไปล่าสูงองางบนเขาที่สร้างความเดือดให้กับไทบ้าน จนมีไทบ้านถูกสูงองางทำร้ายจนเสียชีวิตไปหลายคน แต่ไทบ้านส่วนหนึ่งเห็นว่า ควรให้เป็นหน้าที่ของคนหนุ่มในหมู่บ้านที่มีประสบการณ์การจับสูงองางจะเหมาะสมกว่า แต่ด้วยความต้องการสินจ้าง พ่อใหญ่เชียงสา ผู้เคยเป็นพรานเก่าจึงเสนอตนเอง จนนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งตัวพ่อใหญ่เชียงสา และเชียงคันทาลูกชายในตอนจบ

คนนกเขา เรื่องเล่าผ่านมุมมองของชายที่ชื่อบัวทอง ชายผู้หลงใหลในเสียงนกเขา แล้ววันหนึ่งในขณะที่เขากำลังป่ายปีนต้นไม้เพื่อจับลูกนกเขา ทำให้เขาหลุดเข้าไปอีกมิติหนึ่งจนหาทางออกไม่เจอ เรื่องจบลงตรงความตายของบัวทอง

เรื่องเล่าของพรานบินท์ เรื่องราวของพรานบินท์ในวัยหนุ่ม เมื่อครั้งยังอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ที่ผู้เขียนได้รับฟังมา แล้วนำมาถ่ายทอด เป็นเรื่องวีรกรรมของพรานบินท์ที่ได้ต่อสู้กับเสือ และสามารถเอาชีวิตรอดมาได้ เรื่องสั้นทั้ง ๘ นี้ หากอ่านผ่าน ๆ มองเพียงเผิน ๆ ก็จะพบเพียงว่าผู้เขียนได้นำเสนอภาพวิถีชีวิต และการต่อสู้ของคนชายขอบเท่านั้น แต่หากอ่านและมองให้ลึกลงไปถึงสิ่งที่ซ่อนอำพรางอยู่เบื้องหลังฉากเหล่านั้น ผู้อ่านจะพบว่า งานทั้ง ๘ ชิ้นนี้ เป็นสื่อการเมืองภายใต้กระแสความขัดแย้งนั่นเอง และหากมองอย่างจำแนกก็จะพบว่า สารที่ปรากฏในเรื่องสั้นทั้ง ๘ เรื่องปรากฏในสองประเด็น คือเป็นงานบันเทิงทางสังคมและวัฒนธรรม และงานที่เป็นสื่อทางการเมือง

งานบันเทิงทางสังคมเรื่องสั้นทั้ง ๘ เรื่องของจารุพัฒน์ เพชราเวช จะมีขนาดยาวกว่าเรื่องสั้นโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะผู้เขียนตั้งใจให้รายละเอียดเรื่องวิถีชีวิต การทำมาหากิน และนำเสนอทัศนะทางสังคมไว้ด้วยทุกเรื่อง ตัวอย่างเช่น อีกา เรื่องสั้นเรื่องแรกที่ปรากฏตัวในหนังสือเล่มนี้ และถูกนำไปเป็นชื่อหนังสือด้วย เนื้อหาแม้เป็นเพียงเรื่องเล่าที่นำเสนอภาพวิถีของคนเล็ก ๆ ที่ต้องดิ้นรนต่อสู้กับวิถีของธรรมชาติ แต่เมื่อมองลึกลงไปในความหมายที่แฝงมากับสัญลักษณ์ก็จะพบความหมายที่ถูกซ่อนอยู่อีกชั้นหนึ่ง อีกาในที่นี้อาจหมายถึง ภาวะความเป็นสมัยใหม่ (กระแสทุน เทคโนโลยี ฯลฯ) ที่เข้าปะทะกับความเป็นสมัยเก่า ซึ่งกำลังดูตกสืบวิถีดั้งเดิมของคนอีสานอยู่ในขณะนี้ ดังที่สะท้อนอยู่ในตัวบทว่า “อีกาเก่าเหงาหมกหมกหนักกว่าเก่า พวกมันพุ่งเป้ามาทางเด็กซึ่งหลอกลายกว่าเด็ก ๆ หลายคนในหมู่บ้านเริ่มหัดเป็นหัวขโมย ลักข้าวของในบ้านตัวเองไปให้อีกาทุกวัน บางคนถึงขั้นประกาศตัวเองว่าเป็นลูกสมุนของอีกา และไม่นานเขาก็กลายเป็นอีกา มีปีก มีหาง สามารถบินขึ้นฟ้าไปเด็ดยอดเมฆได้ในเร็ววันนี้” (๒๕๖๐ : ๒๕)

งานที่เป็นสื่อทางการเมือง วรรณกรรมในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ตีพิมพ์ในช่วงวิกฤตทางการเมือง เช่นเรื่อง “ผู้บุกรุก” เรื่องราวที่ปรากฏตามตัวบท เล่าถึงความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมของคนหาเช้ากินค่ำอย่างบุญจงที่ได้ถูกกระทำโดยคนที่สังคมให้ความเคารพอย่างครุหมาน แต่หากมองในความหมายระหว่างบรรทัด ก็จะมีสิ่งที่ผู้เขียนซ่อนไว้อีกความหมายหนึ่ง นั่นคือ การนำเสนอภาพเหตุบ้านการเมืองในช่วง พ.ศ.๒๕๕๓ บุญจง ก็เสมือนเป็นตัวแทนของกลุ่มชนชั้นรากหญ้าที่เข้าไปเรียกร้องสิทธิในการเลือกตั้งจากผู้ปกครองในขณะนั้น แต่กลับถูกรัฐบาลใช้กำลังล้อมปราบภายใต้วาทกรรม “กระชับพื้นที่” “เขตกระสุนจริง” จนเป็นเหตุให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์เสียชีวิตไปจำนวนมาก

“ท่าก้อม” เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ชายคาเรื่องสั้นประจำปี พ.ศ.๒๐๑๕ และตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในชายคาเรื่องสั้น ๖ มวลดอกไม้ในมมมมิต เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ที่ผู้เขียนได้เล่าเรื่องถึงความขัดแย้งของคนสองกลุ่ม โดยใช้หมู่บ้านดงบงเป็นฉาก

หลัง แต่หากมองอย่างพิเคราะห์พิจารณา ก็จะพบว่า เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจำลองภาพเหตุการณ์การเมืองใหญ่ที่กำลังขัดแย้งแบ่งขั้วแยกข้างกันอยู่ในขณะนั้น หมอธรรมพ่อใหญ่หัววันตัวละครที่ไม่ปรากฏตัวในที่นี้ก็น่าจะหมายถึงอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร บัวผัน หญิงสาวเจ้าของร้านข้าวในหมู่บ้าน ผู้เป็นน้องสาวของผู้ใหญ่หัววันก็คือตัวแทนของยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ผู้มีภาพเป็นนักธุรกิจและเข้ามาบริหารประเทศในขณะนั้น บักโผน และจำคำหล้า หมอธรรมอีกฟากฝ่าย คือตัวแทนกลุ่มการเมืองที่ยืนอยู่ข้างตรงข้ามกับทักษิณ และยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และนำมาวลชนมากดดันให้ยิ่งลักษณ์ลาออกในขณะนั้น ซึ่งตอนท้ายผู้เขียนได้แสดงทัศนคติต่อเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในขณะนั้นไว้ด้วย “ท่ามกลางความโกลาหลุ่นวายที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน นางเจี๊วเดินสะเปะสะปะออกจากเรือนั่งลงกลางถนนที่ขบวนหมาดำกำลังแห่กันมา นางยกมือทั้งสองข้างขึ้นปิดหน้าตัวเอง แล้วเพื่อพรำรำพันแต่คำว่า “กูอายุคน กูอายุคน” (๒๕๖๐ : ๑๘๙)

รวมเรื่องสั้นคัดสรรในชุด “อีกา” ของจารุพัฒน์ เพชรราเวช ทั้ง ๘ เรื่องนี้ แม้ภาพเสนอนจะเป็นเรื่องราวของคนชายขอบความเป็นท้องถิ่น แต่สิ่งที่ซ่อนอยู่หลังตัวอักษรคือความเป็นการเมือง ภาพความขัดแย้งของการเมืองไทยที่ยังหาทางออกไม่เจอ ดังเช่น บัวทอง ตัวละครในเรื่อง “คนนกเขา” ที่ปีนป่ายขึ้นไปบนต้นไม้เพื่อไล่จับนกเขา แต่กลับพลัดหลงเข้าไปในอีกมิติหนึ่งจนทางลงไม่ได้ การเมืองไทยก็เป็นเช่นนั้น เป็นแบบเดียวกับบัวทองที่ “ยังนั่งเหม่อลอยหมดอาลัยตายอยากอยู่ที่เดิม ความเงิบเงียบเย็นแทรกเข้ามาในเนื้อหนัง เขายังหวาดกลัวภาพหลอนเมื่อครู่...ผีพวกนั้นใช้อุบายหลอกล่อได้อย่างน่ากลัว” (๒๕๖๐ : ๒๓๙)

อ้างอิง: จารุพัฒน์ เพชรราเวช. (๒๕๖๐). อีกา. มหาสารคาม : กากะเยียสำนักพิมพ์. ราคา ๒๕๐ บาท. ISBN 978-616-7661-48-3